

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Slav 7853.14.18

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

KABINETNÍ KNIHOVNA.

SVAZEK XXXIX.

BEZ NÁZVU.

BÁSNĚ

J. S. MACHARA.

(1885—1888.)

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK NAKLADATELSTVO.

1889.

J. S. MACHAR:

BEZ NÁZVU.

BÁSNĚ.

(1885.—1888.)

Jeřábek
24. 1. 33.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK NAKLADATELSTVO.

1889.

S/2v 7853-14-18

M. A. ŠIMÁČKOVÍ.

◌Vám, drahý příteli, připisuji tuto knížku.

Bylo to v oněch smutných pro mě dobách, kdy jsem psal „Kapitoly z mého románu“ a „Dissonance.“ Všechny redakce mi s politováním a hrůzou vracely mé verše zpět — Vy jediný Jste je tiskl, Vy jediný Jste mě povzbuzoval a dodával odvahy.

Přijměte tuto knížku laskavě, podává Vám ji vděčnost a přátelství.

M A C H A R.

I.

Já.

JARNÍ CAUSERIE.

Již teplý dech a zlatá záře,
jež z rána padá v ulici,
hlas žurnálů a kalendáře
a v klecích jatí slavici,
a skřiváneků zpěv, který maně
přes hradby v město zalétá,
a verše, které odhodlaně
vysílá básník do světa,
vše svědčí, že je doba tady,
kdy zeleň šatí luh a sady,
kdy hlučněj' šumí proudy řek,
kdy ve spleť ulic, domů
a v parcích nad vrcholky stromů
roj začne létat vlaštovek.

* * *

A naší městskou promenadou
jde život jarní pŕvabný!
Zde steré květy vidíš řadou,
líc hebounká, vlas hedvábný;
a v zracích hoří jarní žáry,
a touha letí srdcem tvým,
když zříš ty harmonické tváry,
jež corsett s ňadrem bouřlivým
tak výbojně na odiv staví;
ve hrudi tvé se ledy taví,
a šumí to, jak jarní proud,
že hned bys chtěl tu jednu krásku,
ať černo- nebo rusovlásku,
zas k bouřným prsoum přivinout!

* * *

Dým, mlhy šumným větrem hnány
přes město dávají se v let,
tak s okna svého na vše strany
se volně mohu rozhlížet:
Nebe je čisté, azurové
jak milující dívky zrak,
a zdouvaje své plachty plove
v dál po něm stříbrošedý mrak,

a jeho stín se dole žene
přes domy, sluncem ozářené,
přes temně rudých krovů sbor;
vzduch je tak jasný, v dáli šedé
se klenbou sklání nebe bílé
k modravým hlavám mlžných hor.

* * *

Teď asi po černavé nivě
pluh vleče bílých volů dvě,
a oraje hoch myslí snivě
si o zeleni mladistvé,
jak pokryje lán do měsíce,
jak vyžene ven klasů dav,
ty budou žloutnout víc a více
a pole bude zlatohlav!
a hoch zná jedny vábné vlasy
té barvy jak ty zralé klasy —
ó jistě otec dovolí
svým zvát mu vlas ten, tílko k tomu,
až úrodu tu svezou domů
pod doškový krov stodoly!

* * *

Hle, sněženky už prodávají,
a vonných fial kvete říš,
bez, konvalinky budou v máji . . .
tot' při tom nejvíc nudno již,
že napřed vím, co přinese mi
ten pedantický času let,
co na té staře-nové zemi
mám v zášti mít, mám návidět,
že budu zřít, jak v každé hrudi
se nové lásky znovu budí,
rty žhavé znovu k sobě lnou,
a že ty květy všechny svadnou,
a že ta srdce fádňě schladnou,
a vše že větry rozvějou . . .

* * *

Je tomu rok, co vlaštovička
přinesla jaro v srdce mi;
vlas měla tmavý, její líčka
se zardívala růžemi,
já o páté již vstával ráno,
já líbal ji — a jaký div!
já nepřel se, já řek' vždy: ano,
ať tvrdil kdo chtěl cokoliv —

však přišel podzim . . . vlaštovka má
je daleko kdes za horama — —
má hruď je poušť a trosky, led;
že teď, kdy jiné ptáče s jarem
v tom hnízdě chtělo bydlet starém,
jen hlédlo tam — a létlo zpět . . .

* * *

Rád nemám žádné z toho kvítí,
co v bujném jaře vzkvétá tu,
mne dojme zas, až budu zřítí
ty bílé květy akátu.
Ty květy tenkrát napadaly
na stezky v parku písčité,
že posypány býti zdály
se vonným sněhem v chvíli té;
a ve květech těch vytlačený
jsem viděl nožek krásné ženy
těch malých, drahých nožek sled —
to mého jara, mého vzletu,
jak odcházela po tom květu
ode mne tenkrát — naposled . . .

V PROTĚJŠÍM OKNĚ.

Mha šedá na střechy se snáší
a řídne slunce ve třpytu,
jenž líné šero z ulic plaší
a tmavé stíny z blankytu.

Roj holubů vždy ku deváté
zřím, nad domy jak dá se v spěch
jak body letí v záři zlaté
a stříbro plá jim na křídlech.

V té hodině u okna stoje
zřím naproti vždy v oken řad,
jak vkročí služka do pokoje
a začne okna otvírat,

a vedle ní se vždycky jeví,
— když v pokoj padne ranní zář —

drobounká postavička děvi,
jež pobledlou má drobnou tvář.

Ji znám. Ji zovou „slečnou Katty“,
ač dvanáct roků sotva jí,
dle „Bazaru“ vždy nosí šaty
a ji dle mody česají.

Já vím, než k oknu přistupuje,
že zhlídne v zrcadle se svým,
že vášný úsměv nastuduje
a srovná vlasy nad čelem

a pro efekt blíž fauteuil stavi,
kde usedne s románem svým —
a mne ta komedie baví,
já s úsměvem ji pozdravím.

Tak ku desáté odcházívá,
a piana hned slyším žel,
to ona sama hrá a zpívá,
co nesmrtelný Schubert pěl.

Ty tony falešné, hlas slabý,
a přec poslouchám každý den,

mě nápěv i ta slova vábí
pro zvláštní jeden pocit jen:

Je mi, jak na stromku bych suchém
byl lístkem, zbylým do máje,
a stromek vedle bují ruchem
se zelenaje, zkvétaje.

A vždycky k zrcadlu se stavě
bedlivě pátrám v rysech svých,
zda není sníh už na mé hlavě
a kolik v čele, v líci rýh . . .

OUVERTURA NOVÉHO ROMÁNU.

Ó začíná to jako obyčejně:
Ty snivé, plaché pohledy,
to rdění tajené a zřejmé stejně,
a bez příčiny slzy, smích —

Znám nazpaměť již tuto komedii,
a to jest při tom nudno nejvíce;
to bude, vím, směs prosy s poesii,
jak byla v dobách minulých.

Vím, na plesu kdes, že tisk ruky vřelý,
vzdech významný a tanec vášnivý,
či z vlasů твоjích kvítek uzardělý,
tajemství tvoje zradí mi,

vím, že pak denně budem' hovořivat
řeč vážnou, mnohé hlouposti,

že budu rád se v tmavý zrak tvůj dívat
a líbat tě rty žhavými,

a vím, že jednou v smutné podjesení,
až park své žluté listí sesype,
jak herci dlouhou hrou již unavení,
my budem' konce sobě ždát.

A v stesku strojeném a žalu mnohém
a v slzách, které v srdci nepálí,
vím, že si dáme potom oba „s bohem“
a proč? — nebudem' sami znát . . .

MOJE ZÁTIŠÍ.

Mám okno na střechy a na komíny vzhůru,
na střechy taškové, jež v šedo prokvétají,
den celý z komínů zřím stoupat šedou chmuru,
a na střechách zas vrabci štěbetají.

A z dola vystoupá ve šumném víru ke mně
žen hlas, zpěv kanárů a dětské nářky lkavé
a báby vzkřiknutí, neb žid v to volá temně,
a kolovrátky tam vrískají pronikavé.

A chvilkou slyším zpěv, ježž hnedle kašel zdusí
— to šička naproti — bneď začíná pět znova,
ta souchotiny má, zrak modrý a vlas rusý,
hoch vzat jí na podzim k hulánům do Krakova —

Kus nebe střechami se zvědavě sem dívá
a západ vidím plát tam v jedněch oken lesku,
za noci hvězdný třpyt mi přímo v okno splývá
při vánku šumění a při kočičím vřesku . . .

JEDNÉ MALÉ MRTVÉ.

(Paní Luise Chourové.)

Tak byla jako poupě jara,
jež přestává být poupětem,
jak dítě, v němž krev mladá hárá,
však nebyla víc dítětem.

Již dlouhé šaty oblékala,
a s parasolem vždycky šla,
však tajně s loutkami si hrála
a Robinsona v slzách čtla.

A tu jsem zřel — před smrtí její
to na čtrnáct dní bylo as.
Ó, dítě, nevím, půvabněji
zda někomu se zjevila's!

Na bílém čele prokmitaly
jí vábně žilky modravé,
a nebeským jí leskem hrály
ty oči dobré, zvědavé.

A kol té hlavy vlasy zlaté
tak silý půvab zářící,
jak gloriola jedné svaté
ve knížce její modlíci.

Tak ležela tam klidně, tiše,
tak úsměvná a vážná tak,
jak z nadzemské již odkud's říše
v zem bídnou upřela by zrak.

Jak přál jsem jí v té chvíli vřele,
by zdráva zase povstala,
však se znakem tím v očích, v čele,
kde bleďá smrt ji líbala.

By modré žilky prokmitaly
v tom čele, plném lilií,
jež zlaté vlasy oblétaly
té svaté rovny glorií,

by zůstal pohled nebeský jí,
ten úsměvný a vážný tak,
jak když jdouc k nebi, zemi míjí,
a přec k ní upírá svůj zrak . . .

LETNÍ ZÁTIŠÍ.

Kdy žárem puká země hnědá,
a vzduch se vlní prohřátý,
a jemná vrstva prachu sedá
na trávu, listy, na šaty,

rád usadím se v klínu háje,
kde hluboký jest chladný stín,
kde pod listy se ukrýváje
květ voní něžných konvalin,

kde ticho ruší jen dech vánku
a potok věčným šuměním,
a pták, jenž v odpoledním spánku
byl vzrušen líným krokem mým.

Tu napadá mi v této tiši,
kde dříme celá idylla,

jak jiný každý poet vyšší
na Theokrita, Virgila

by vzpomněl hned a v hrudi buků
v té bukolické náladě,
zřel v antické by písni zvuku
v líc prostovlasé Dryadě,

a v pařezu, jenž pokryt mechem,
tlí pod lopuchy lupeny,
snad Pana zřel by, který dechem
zpit léta dřímá zemdlený,

a bílých nymf té vody v šeru
by viděl plout snad zlatý vlas,
a Satyry — a nevím věru,
co jiný poet zřel by as!

Však já, jenž z prosy piju zřidel,
jak dá mi doba pokleslá,
a jehož duše nemá křídel,
by z prachu výš se povznesla,

zde trávím leže od dne ke dni
ve společnosti cigary,
jež výtečně v čas odpolední
dotěrné plaší komáry . . .

A ODPUSTÍ . . .

A ž na svou první lásku jednou,
má krásná, budeš vzpomínat
a nvažovat myslí lednou,
ký divný los ti tenkrát pad' —

až reka uzříš dětských snění
ve chudém prosy oděvu,
bez horoucího zanícení
a bez vylhaných úsměvů —

až poznáš, že ta láska jeho
byl slední, chabé jiskry pal
ze žáru kdysi velikého,
jež však už jinde dohárál —

až poznáš, že ta políbení,
jež na tvé čisté retě sil,

ni malou částí toho není,
co hazardně dřív utratil —

až poznáš, že ta hrud', kam kladla
jsi hlavu, plnou božských vnaď,
už sopka byla dávno schladlá,
v níž byl jen horký popel snad —

až poznáš, že to troska pouhá,
s níž maně jsi se setkala,
k níž tvoje žití, tvoje touha
se omylem jen upjala —

Ó, viď, že nebudeš mu láti
v té trpké pravdy hodině,
a té své lásky litovati,
již dala's mu tak dětinně,

že pro ta políbení zbylá,
jež na tvé retý skanula,
pro všechno, čím ta jeho síla
pod žářem твоjím vzplanula,

pro trosku, jež svou kotvu vrhla
ve srdce tvého tichou skryš,
když bouře zlá jí plachty strhla,
ty jistě, krásná, odpustíš,

vždyť to tvé srdce vždy ti poví,
když hněv by náhlý tebe jal,
že, ač to byl groš jeho vdoví,
on jej přec celý tobě dal . . .

ČERVENCOVÉ JITRO.

Dnes žárem praží slunce vyschlou zemi,
a obloha se v žhavých mráčkách bělá —
co dělat? Ležet klidně pod olšemi
a v řeku zřít, jak plyne zlenivělá.

Já kdysi běhal všemi ulicemi
— den jak dnes žhavý — zmořen byl jsem zcela,
bez dechu téměř, s potu ručejemi
za dívkou, která podobu tvou měla.

Jen podobu tvou! . . . Mnohý kousek hloupý
vyvede člověk s prudkou krví mládí,
však přijde čas, a rozvaha v um vstoupí . . .

Má dávná láska s bílým parasolem
teď z domu jde as . . . Klidno je tu kolem,
a ten stín olší příjemně tak chladí . . .

MNĚ BYLO TESKNO . . .

Mně bylo teskno v živém ruchu,
když odpoledne v dumách svých
jsem maně bloudil v žhavém vzduchu
po horkých Pražských chodnicích.

Zdi domů v žáru líně spící,
hluk vozů, lidstva pestrý řad,
jenž kolem pouští s vážnou lící
těch nejhlupejších řečí spád,

pár přátel, o nichž pověst hlásá,
že mody lvi jsou bezvadní,
jimž celá zrcadlí se krása
tam v každé skříni výkladní,

a dámy, které vábně staví
vstříc líčko, pudrem uvadlé,

a úsměv rozmarný a smavý,
jak naučen byl v zrcadle —

pryč odtud, pryč, zde zmirám nudou,
jež horší než klid hřbitova,
ven, v dědinu tu svoji chudou,
v klid idyllický venkova!

Vše splněno. Mám zas ty kraje
a lesy v modrém obzoru,
ty aleje, kde plod už zraje,
a ptactvo kde dlí v hovoru.

Je dívka zde, čtla moji knihu,
mne z celé duše ráda má,
zrak její oheň, v kterém v mihu
hned modrý jas, hned vášeň plá!

Lid dobrodušný si mne váží
pro pověst, jež mne provází,
rád svěřuje mi, co jej blaží
a rady bere v nesnázích.

A přec mne nuda jímá v spáry,
a zas se mi vše protiví,
kraj, alej, les i lásky žůry,
i lid ten dobrý, poctivý.

A jako dítě rozmazlené,
jež, nevyzpytno v přáních svých,
chce hračky dávno zavržené
a nic mu nenahradí jich,

tak vždycky po hodině paté,
když vzpláne západ veliký,
rád chtěl bych z dědiny té klaté
zas na ty Pražské chodníky,

kde brzy vzplane světlo steré,
kde vozů hluk a lidstva řad,
kde maně se mi v ucho dere
těch nejhluupějších řečí spád,

kde jdou kol moji známí rojem,
jichž nesmí tknout se pověst zlá,
a krásky, kterým pod závojem
ve zracích reflex světél plá . . .

RELIQUIE.

Tak dvě, tři upomínky chudé
jak smutný plápol hrobních svíc,
toť vše teď, co mi z lásky zbude —
a nic víc.

Ty vaše oči vidím líné,
jež nedověd' jsem — víte snad —
na světě nikdy k věci jiné
přirovnat.

Ó, polních chrp těch barvu mají,
jež slunce žářem zbledly již,
a líně vzhůru pohlédají
v modrou říš.

Měl jsem je rád v té unylosti
i rád v těch okamžiků pár,
kdy pod polibky, v tanci, zlosti
vzplály v žár . . .

Na nožky vaše myslím malě,
ty pracovité, vábné tak,
že svedly k sobě v každém bále
každý zrak.

Ó, jak mi smutně zní tón známý,
když slyším někde hrát neb pět
tu polku, již jsem tančil s vámi
naposled . . .

Pak na ten parfum vzpomenu si
a vždy mne pojme teskný žal,
tím vždycky váš vlas jemný, rusý
dýchal.

Když pod stinnými stromů krovy
jsem k vaším skráním rety klad' —
ó, mám ten parfum topolový
z těch dob rád . . .

Tot vše, co mi teď z lásky zbude,
jak smutný plápol hrobních svíc,
tak dvě, tři upomínky chudé —
a nic víc . . .

PROMĚNY.

Tys konvalinkou byla v jaru mládí,
jež skryta vždycky vážnou vůni dýše,
ji stinný lupen v žáru slunce chladí,
a měsíce třpyt zapadá k ní s výše.

Ó, tenkrát, slečno, vzpomínáte,
na kruchtě vždy jsme zpívali,
ty vaše drahé copy zlaté
vám volně k zemi splývaly,
vy v pausách upřeně jste zřela
jen v malou knížku modlicí,
a pověst o vás roznášela,
že hotovou jste světící,
že chcete pryč ze hříchů zdroje
— tak ústa děla veškerá —
a zanést vábné oči svoje
v zdi pochmurného kláštera.

Pak byla's něžným poupětem, jež záhy
den ke dni rozvinuje svoje vnady —
ó, znám ty muže, znám ty jejich snahy,
už tenkrát připnout k prsoum květ ten mladý.

Jak brzo, slečno, zapomněla
jste kláštera a zbožných tuch,
a proměněna rázem celá
jste hrdě vstoupila v světa ruch!
A na koncertech, plesích šumných
váš vznášival se vášný zjev,
co srdcí pobouřil tam dumných,
jak zpěnil mnohou mladou krev!
A vy jste šla tak všeho středem,
tak milá, krásná, vznešená,
vše poraňujíc pouhým hledem —
a sama nikdy raněná!

Pak byla's růží, kterou v podnebesí
zář slunce plným, vášným leskem zlatí,
a každého, kdo jda jí nevšimne si,
hned trnem, vůní chytí obdiv vzdáti.

A tenkrát, slečno, v davu jiných
i já byl vaším ctitelem,

a na plesích a v parcích stinných,
pod stromů milým ševelem
my všední řeči pronášeli,
jak se již vždycky mluvívá —
ó, kde ten mladý zápal vřelý,
ó, kde ta léta bláznivá! . . .
My vzájemně si přáli štěstí,
a slzy nevstoupily nám v zrak,
my rozešli se bez bolestí
a zdravili se vlídně pak.

Pak byla jsi jak pivoňka ta chladná —
květ nádherný — však kvete v podjeseni,
je krásší snad, než letní růže v nadná —
však vůně, žáru jejího v ní není.

A tehdy, slečno, motýleci ti,
ti řádní příslušníci škol,
již okem vaším dříve zpiti
tak houfně polétali kol —
už mizeli — a zřel jsem pány
k vám chodit v plné důvěře,
jich život, mravy urovnány
jak řídké jejich kadeře —

však vy jste nehodlala vzítí
na ruku sňatku řetězy,
na ruku, kterou chtěli mítí —
však obtěžkanou penězi . . .

Když v podzimku zřím bodlák červenavý,
jenž chudý květ svůj nese s lhostejností,
mně zdá se smutnou troskou letní slávy
a tesknou vzpomínkou být minulosti . . .

Jest konec písně . . . Lásky nové
a jiní lidé kolem nás . . .
co šeptávali naši rtové,
to šeptají si oni zas . . .
Vám lhostejnou je moda celá
i tanec vám zas protiven,
zas jdete zbožně do kostela
se modlit z rána každý den . . .
Ta píseň vaše dozvučela
a nemá žádné ozvěny,
hezky jste, slečno, hezky pěla —
však bez citu . . . a bez ceny . . .

ROMANCE O MÉM PŘÍTELI.

V tom krásném slunném věku jarém,
kdy proudí v žilách žhavá krev,
můj přítel rád měl tichým žářem
vlas, pohled, smích a hovor děv.

A jako všichni milující
vždy při červácích v dumách stál,
ved' řeči cudné; ševelící —
a folianty veršů psal —

však krásky jeho více chtěly . . .
než co si přál ten žárný hled,
a ňader bouř, zrak chvějný, ztmělý —
můj přítel poznat nedoved' . . .

Teď po všem je. Pryč touhy, mládí,
pryč cudných řečí přívally,

čas serval vše, jenž v bezdno pádí —
však folianty zůstaly!

A teď? Ó, kdož tu tryzeň znají,
když přítel, liška podšitá,
vás pozve k cigaru a čaji
a verše při tom předčítá!

Čaj výtečný — však verše — běda
a monotonní, drsný bas!
a usnouti vám přítel nedá,
a po úsudku ptá se vás!

A při tom hoří jemu líce
— hoch dobrý to, a mám jej rád —
jen tenkrát milovat měl více
a mín těch veršů, veršů psát!

SLOKY SENTIMENTÁLNÍ.

Ó neklam se, to láskou není,
co šeptá mi tvůj krásný ret,
toť smyslň klam, toť poblouzení
tvých osmnácti let —

Či soustrast to, již hruď tvá cítí
s mým srdcem těžce zkoušeným,
či dojíká tě moje žití
tím divným během svým —

Neb chladnost má tě rozpaluje,
či řeč má budí obdiv tvůj
a cit můj bezejmenný snuje
se v neznámou ti sluj —

Ty zveš to prvou láskou, dítě —
 toť romantiky pouhý klam,
 to všechno časem opustí tě —
 a já zas budu sám.

Mne tesknota a tajné chvění
 a výčitek roj v srdci vře,
 při slibech tvých, při políbení —
 a přece beru vše.

Tot květy jara posledního,
 jež dopřáno mi v žití mém,
 toť záblesk slunce hasnoucího
 před smutným západem.

To přejde vše . . . Mé kosti tlítí
 pod zemí někde budou snad . . .
 ty vyjdeš v sad váš vonné kvítí
 si k svatbě natrhat . . .

Ó, vzpomeň na ten přelud bledý,
 jenž obléтал tvůj mladý věk,
 a vezmi šat ten světlošedý
 a bílý klobouček,

ten klobouček se svislou střechou,
jenž stíní čelo plné vnaď,
to obé bylo mojí těchou,
v tom vídal jsem tě rád,

a navštív mne pak na hřbitově
a natrhej tam v kytici
ty růže, které na mém rově
stát budou truchlící,

až k oltáři je budeš nésti,
by místo mne pak byly ti
za svědky při bezmezném štěstí,
v něž nechceš věřiti.

Ty vzpomenou ti na má slova,
jež stále zněla duší mou:
„Ó, věř, že nad ~~tvým~~ hrobem znova
ti růže vykvetou . . .“

Z NÁBŘEŽÍ.

Když slední slunce zář tlum zlatí domů, věží
a řeku, ostrovy a v sterých oknech plá,
já štíhlou paní vždy potkávám na nábřeží,
jde se svým manželem, vždy smutná, nemluvná.

Zrak její dojíímá mne tajuplnou mocí:
Z pod dlouhých černých řas se na tě zadívá,
a je ti, jak bys stál sám v hercegovské noci,
v níž gusle, táhlý zpěv kdes v dálce zaznívá . . .

Ó, jsou to oči ty, jimižto prvně zřela
zář vnikat sluneční v svou rodnou světnici,
v něž tenkrát se steskem máš její pohlížela
i otec v rukou svých ji prvně držící?

Či první láska v nich ten výraz zanechala,
— jí bylo patnáct as těch krásných jarních let —
či proto, lásky té že nikdy nepoznala,
a příkaz rodičů že její „ano“ ved'?

Muž její jeden z těch, již pedanticky dbalí
bez bouří prožili života svého dny,
jest šosák poctivý, filistr dokonalý,
na pomník syn mu dá kdys nápis počestný.

Má jistě salony, kde slovo padne zřídka,
kde čistě leskne se vše jako v svatyni,
a smuten její zrak, že není, není dítko,
jež vše tam pocupá, a strhá, pošpiní?

Vzplál v očích těchto žár jen jednou v jejím žití,
zda obdiv blysk' v nich kdy, jen úsměv jediný?
Vtip, hloupost, zábava se kol ní všady řítí,
má modu, divadlo, klep, koncert, noviny! . . .

To bůh ví. Štěstím snad by bylo otce, matky,
i jejím vlastním též i toho manžela,
z nich kdyby zářil smích neb lásky plápol sladký,
neb vášeň beznezná v tom zraku hořela,

však jistě nejal by tou tajuplnou mocí
jak teď, kdy z černých řas se na mne zadívá:
je mi, jak stál bych sám kdes v hercegovské noci,
a gusle, táhlý zpěv sem z dálky zaznívá . . .

V LISTOPADU.

Báň nebes v šedo zhalena je,
zem halí mlha nezdravá,
a tam, kde slunce jindy plaje,
jest skvrna velká, žlutavá.

Pár barvy citronové listů
se chvěje ještě na bříze,
jež létaj' k zemi větrů v svistu
jak lehké zlaté peníze.

Den každý zamračený, bludný,
zde žiji líně, pomalu,
jak čet' bych jakýs román nudný,
jenž přílohou je k žurnálu.

Dva lidé jsou zde, které směle
já přátely si zváti smím,

ten jeden znudí řečí cele
a druhý stálým mlčením.

Ta příroda víc netěší mě,
jest smutna tak a v mlze té
já nakloněn jsem kašli, rýmě,
té dlouhé rýmě prokleté.

Jen jedno ještě tak mne vzruší
a rozpění krev moji v žár
a životem tím plní duši,
jak kdysi v čase mojich jar,

toť ona, jež má tmavé zraky
a bujná ňadra, tmavý vlas,
ta před lidmi sic znudí taky,
však sama — zbaví nudy v ráz...

Z I M A.

Hle, nuda přírody! kraj němý,
sníh padá na tu spoustu lad,
jak chtěl by staré svadlé zemi
svůj vnutit nevinnosti šat.

Však bez hlesu, jen vítr fičí
a bere kusy sněhu v plen,
a dráty telegrafních tyčí
v huk jeho mísí žalný sten.

Jest saisona, kdy město žije
při světle plynu, jež plá v mších,
jde zábava tam, poesie
po ulicích i parketách,

tam koncert, divadla a plesy,
tam žurnálů klep jízlivých,

tam vtipy, jichž se mnozí děsí,
a hovor, radost, ruch a smích.

A přec v tom šumu a v tom lesku
lze bolné tony poslechnout,
tu elegii plnou stesku,
již dýchá sál a každý kout,

a ples a smích ten jásající
přec hořkých slz těch nestají,
jež lidstvu po uvadlé líci
tam bouřným proudem stékají,

a v duši jich tvé oko vidí
tu nudu, žal a zoufání,
jež z domů pudí tyto lidi
a v zábavy je pohání —

však cit-li tvůj už ztvrdl v skálu,
v tvém nitru červ-li hlodavý —
v tu směs se vrhni smíchu, žalů,
a to tě aspoň pobaví,

jak setkal by ses v noční chvíli
se zoufalcem, jenž v rozmaru
zpěv pěje sobě rozpustilý
a jed si pije z poháru . . .

POSLEDNÍ KAPITOLA Z MÉHO ROMÁNU.

Po dlouhé době verš můj milý
k vám, drahá, zase zalétá,
vždyť zapomenout není síly,
a sudba nedá prokletá;
však zmizela již hořkost bolná
i dávný vztek a nenávisť,
má vzpomínka jak ptáče volná
a cít můj jako děcka čist.

Dvě dítky máte, vaši dceru
já s chůvou v parku vídávám,
já viděl též, jak ondy v šeru
jste vešla v jeden světlý krám,
já viděl, jak jste vybrala si
zas karkulky a košilky —
bůh žehnej, krásná, po vše časy
ty maličké tři andílky!

Váš muž prý má den ke dni více
vás, dítky větší láskou rád,
muž dobrý to, ať na tisíce
mu peněz nese jeho sklad,
ať dojde cíle svých přání
(jak aspoň lidské řeči jdou),
pak budou zváti z nenadání
vás městskou paní radovou.

Má stará rána zhojena je,
však ubylo mi mnoho sil,
můj plamen žití slabě plaje,
však čas už, aby dozářil.
To místo na hřbitově znáte,
tam při zdi, kde jsou akáty —
eh! pardon, co má hlava mate,
jak romantik jsem přepjatý!

V té době hořkých utrpení
já mnoho žen jsem zas měl rád,
měl rád? . . . ne, smyslů opíjení
já chtěl jsem, chtěl jsem milovat,
já klamal je, já klamal sebe,
a marně — vše jsem pochoval . . .
mít rád? . . . a koho? . . . Modré nebe
jsem vašich zraků miloval! . . .

Již nemám rád tu alej tmavou,
kde chodili jsme pospolu,
ne zahradu s tou jemnou travou,
ne řadu štíhlých topolů;
nač nechat ostré jehly vtínat
si stále k srdce hlubinám,
nač dát si na vás připomínat,
když sám už tolik vzpomínám!

Rád v park jdu, když tam s chůvou v létě
hrát vaše dcerka začíná,
ta kouzlo vašich zraků v světě
mít bude jistě jediná.
To dobré dítě vedte v eden,
kde bude šťastno jako vy,
a třeba zas přes život jeden,
přes život jeden bláhový! . . .

* * *

— — a myslím, že jednou zemru
za nějakou hloupost, ve kterou
dokonce ani věřit nebudu...

Turgéněv: *Rudin*.

Zda zřel jsi někdy v plném léta žáru
list žlutý chvít se na zelené sněti,
jenž dozráv předčasně je vydán zmaru
a prvním větrem v trávu svěží sletí?

Mít dvacetčtyři roků svého stáří
a srdcem být už někde v šedesáti,
kdy osud nás už ničím neobdaří,
ton smrti leda, v nicotu jež sklátí;

všem touhám z mládí zvolna „s bohem“ dávat,
zřít v zápal druhů tváří pohrdavou,
zřít lásky dávné stárnout neb se vdávat
a milovat ne srdcem, ale hlavou;

žít bez slzí — leda že ve hojnosti
je zívání a nuda všene v oči,
žít bez smíchu — leda že z útrpnosti
nad špatným vtipem koutek úst se stočí —

co zbývá ještě? Se strojeným vzletem
jít „za vlast, krále“ v ruský lán se bít
a dát si prohnat prsa bajonettem . . .
Důstojný bengál velikého žití! . . .

Digitized by Google

II.

My.

CESTOU.

Příteli Karlu Ptáčkovi.

Ríjnové ráno v mlhavý mrak
rozlilo žlutý svůj příval,
širokou rovinou duněl náš vlak,
a já jsem z okna se díval.

Strážníků domky, polí, luk lán
kól okna přelétlo mžikem,
na vrbách houpal se houf velkých vran,
jež vzlétly do výše s křikem.

Dědinka malá miji teď v zad,
kostel má s baňatou věží,
u cesty táhne se kaštanů řad,
tou stádo na pastvu běží

Pár starých ženských zahled' jsem pak,
při práci u řípy sedí,
před sluncem cloní si dlaněmi zrak
a k vlaku zvědavě hledí.

Císařská cesta kolmo teď k nám
běží a s drahou se kříží,
topoly obrovské ční k nebi tam,
jí vozy líně se plíží.

Vesnice zase, továrna dál,
rybník a cesty a lesy
s břiz, olší vítr již listoví svál,
jež leží v barevné směsi . . .

Odvrátíš hlavu v myšlénkách zpět,
zapálíš doutník, jenž shas ti:
Čím jest jen tento mi maličký svět
v ohromné světové vlasti!

U paty Alp, kde oranže plod
jak zlato stkvěje se vezdy,
v městě u Vesuvu, kde v láně vod
zářné se zrcadlí hvězdy,

v zemi, kde Gangu nádherný proud
bájnými háji se vije
v pralesích zámořských, kde bez všech pout
volně vše kvete a žije,

po tomto kraji, po lánech luk,
kostelích s baňatou věží,
dědinkách bělavých, cestách, kde pluk
topolů obrovských běží,

po tmavých lesích, nad nimiž stkví
nebe se modravým leskem,
po tomto vzduchu, jenž kolem chví —
umřel bych v dálích těch steskem . . .

ČASOVÁ.

Příteli Karlu Horákovi.

V radosti, plesech, bouření a zpěvu
náš plyne stále život národní,
jsme při tom hrozni v spravedlivém hněvu,
však k rázným činům nikdy rozhodni.
My máme strašných hromů, blesků celý
— národní jmění — nekonečný sklad,
a dovedeme, vztekem rozechvělí,
drát telegrafní jimi přetrhat,
je v časopisů sloupce vrhnem' prudce
a při pivu pak kdesi ve skrytu,
my čtouce je, si vítězně mnem' ruce:
„Ó, potomci jsme zase Husitů!“

Jak děti bojácné my málo smělí,
vždy hrozit máme krásně ve zvyku,

při každé hádce svému nepříteli
těch velkých, mrtvých silou tatíků,
a vztek nás jímá, zříme-li, jak chví se
tak málo hrozbou naší přestrašen,
my citirujem' zase v časopise
ty otce dávno mrtvé z hrobů ven —
však buďme rádi, že už oživené
víc nevstanou ty mocné postavy,
vždyť nejdřív na své plémě nezdařené
by zdvihli palcát krvavý!

„Národní“ barvy, papír, kroj a zpěvy —
my „národnost“ už vtlučem' do všeho, —
vše vlastenecký nátěr u nás jeví,
však vlasteneckým není ničeho,
vzdor básním, které vlastenectvím dýší,
jichž tucty vylétají každým dnem,
však nevěří v ně ni ti, již je píší,
ni my, když je tak bez zápalu čtem';
národní v pravdě jest ta komedie,
již nadšeně zde známe všichni hrát;
vážně a svorně se zde souhra lije —
a cizina se neustává smát.

Jsme na to hrdi, že jsme z hrobů vstali,
kam před věky nás přísný osud sklál,

však sotva jsme své údy narovnali,
k propastem jiným bereme se dál
a zříce zpět, jak hrob ten zraku mizí,
my propukáme stále v jásot, zpěv,
píšeme verše, oblékáme řízy
a pěníme si pivem horkou krev —
však nikdo, nikdo není mezi náma,
jenž bystře, vážně k předu pozírá:
kde strašněji než bělohorská jáma
se bezedný hrob pro nás otvírá!

A potom? potom? Věky přejdou v kmitu,
a plémě jiné cizích jazyků
v zem vtrhne boucharonských Sybaritů
po neslavném jich trapném zániku,
my zabyneme v radosti a zpěvu
a přetrháme telegrafní drát,
protesty, hromy velikého hněvu
a deštěm žurnálových kanonád —
pak v museum, jež stavíme teď krásně,
se sláva naše snese celičká:
protesty, řeči, vlastenecké básně
a červená nade vším fánglička! . . .

U NÁS . . .

Den po dni míjí, měsíc po měsíci,
rok po roce se rychle utrácí,
a jako bídná kára po silnici
se bludný život k hrobu trmácí.

Čím dál, tím víc se horší naše časy,
ubývá citu, mizí zápal, vzlet,
ubývá pravdy, přímosti a krásy,
jež zbyly troskou ještě z zašlých let.

Básně jsou pustým dýmem prázdné hlavy,
cit nemluví z nich k srdci teplem svým,
verš suchý se v nich pracně k verši staví
a divou honbou zachycen jest rým.

Žena, k níž přilnout chceme přítulněji,
je divnou sfingou, leccos mluvící,

lze málo věřit pestré řeči její
jak vábným různým její na líci.

A vřelým citem dobře naličení
zde vážní lidé chodí po zemi
a vzájemně, jak jsou už naučení,
se krmí zvetšelými frásami.

Na duši dědic otců všechny hříchy
a trpký posměch kouzlic na ústa
a plna hloupé, bezdůvodné pýchy
nadějná naše mláď nám dorůstá! . . .

Jak chorý často, který sotva tuší,
že v hrob jej sklátí nemoc smrtící,
tak říkáme si, těžce choří duši:
My zdraví jsme a my jsme velicí! . . .

Však svésíme přec hlavy v chvíli jistou
a teskné hlasy šumí z českých niv —
náš národ dovede být pessimistou
ze špatných cigar, špatných piv . . .

JEDNOMU Z ROKU 1848.

Ty cítíš ještě, bojovníku starý,
kol nestárnoucích skrání stále vát
ten vzduch, jenž budil v prsou vašich žáry,
když stříleli jste tenkrát z barrikád.

Kde slovo „vlast,“ tam vstoupíš první v řad,
ty dovedeš dnes jako jinoch jarý
i na slavnostech pro „národní“ dary
hrát, zpívat, tančit s celou duší rád! . . .

Ten trpký smích, jenž přelétá rty moje,
ten neznačí — ó chraň bůh! — pohrdání;
mně líto žáru hrudi tvé, tvých skrání,

že padá v řady zvrhlé generace,
že soudruhy v ní vidí oko tvoje,
když ona zpívá, tančí pro legrace . . .

PO PADESÁTI LETECH.

(H. K. Máchovi.)

Co řek' jsi, básníku, v své temné hrobní celi,
když sláva v glorii usedla na tvůj hrob,
a obdiv národa a pozdní hold ten skvělý
když nahradit ti měl ty strasti dávných dob?

Zda divé bolesti a muk a pohrdání,
jež krátkým žitím tvým průvodci byly ti,
jsi lehce zapomněl a nelitoval's ani,
že's musil pro slávu ten život prožiti? —

Ó, čtu tvou odpověď na lebce tvojí žluté:
Z ní hrůza zeje jen a nicota a vztek,
a smutkem příšerným zří věn ty oči duté,
a kol tvých zubů tkví zhrdavý úsměšek —

jak by jsi říci chtěl, že víš, jak dál to dělá
tvůj národ, jenž jest týmž, jak za tvých trpkých let —
to bláto setřel dnes s mrtvého tvého čela,
by živých věstců jím moh' čela poházet . . .

PŘI KAŽDÉM KROKU...

Příteli Františku Hoffmanovi.

Při každém kroku, který konat máš,
jak nese to tvá doba,
přes hrubé klacky cestou klopýtáš,
jež vrhá ti tam závist, hloupost, zloba.

Kolkolem všude zříš sbor prázdných hlav
na povýšeném místě,
jich poslouchá pak nerozumný dav
a ony vládnou bezpečně a jistě.

A jejich suchý, obmezený um,
jež tají v plané frázi,
když nepochopí smyslu tvojich dum,
ti v cestu klacky vzteku svého hází.

Tak je den za dnem a rok za rokem
v té pěkné společnosti —

a býti ve své vlasti prorokem
konečně začne mrzet věru dosti.

A marně šlehá satiry zde bič,
jich mělká česť je stíní,
a marně smrt je bere časem pryč,
za jednoho zde vždycky jsou tři jiní.

Eh, kdyby básník hněvu průchod dát
měl nad každým tím hadem,
z každého verše musil by být kat,
jenž všel by je po zásluze řadem!

PÍSEŇ O IDEÁLECH.

Hoch kráčí bledý s plavým vlasem
a planoucím zrakoma,
a v rukou lýra sladkým hlasem
se chví a toužně duní časem,
a jinoch květnou nivou stoupá,
zrak nadšený se v modru koupá,
kde světlých vidin sta se houpá,
a v skráň mu bije křídlo ma.

A zasvěcuje svoje vzněty
a všechny síly v žití svém,
svých činů nejkrásnějších květy
a myšlének svých celé světy
jen lidstva na trůn povznesení,
své vlasti, rodu oslavení,
a v mladistvém tom zanícení
chce býti jeho Tyrtaem.

Dva modré zraky dál mu planou
na čarovných snů obzoru,
květ ženství, neskvrněný hanou,
mu klesne na hruď milovanou —
pak jeho slavné, velké jméno,
glorií věčnou ozářeno,
ve srdcích lidstva bude čteno
a v pyšných deskách z mramoru.

Jest z hochů muž, a v život vkročí,
ježž zřel jen clonou mlhavou,
ty vidiny mu mizí z očí
a lehce vzduchem dál se točí,
v nich jeho zrak se ještě stápí,
co prósa tkne v něj ostré drápy,
a již svou drsnou cestu skrání
svých zraků rosou krvavou.

A přejde čas — a všemu zvyká,
a k žití chuť v něm vítězí,
a v suchá akta úředníka
květ citů suchý uzamyká
a tloustne, dbá teď o něj žena,
jež nad předsudky povznešena —

cit, krása její nahrazena
mu hojně byla penězi.

Neb pod prapor se staví fráse,
prý v služby svého národa,
a radami a řečmi háze,
chce copů, šosů bořit hráze,
zná ledabylo vlasti děje,
při pivě české písňě pěje —
a kde se úsměv, zlato stkvěje,
tam krev i duši zaprodá!

Neb aspoň přísným soudcem býti
chce v říši volné umění,
a vše, co nemůž' pochopiti,
chce katovsky jen popraviti,
neb pustým úsměškem to stihá,
kde posvěcení blesk se mihá —
jen všednějším čím která kniha,
tím líp ji v chvále ocení.

Jen vy, vy řídcí vyvolení,
jenž blouzniti jste přestali
v tom nerozumném zanícení
a v ideálech, kterých není:

již umění jste milovali,
jichž soud předsudek nezahálí,
již máte vášně, hněv a žaly,
v čemž jste vždy lidmi zůstali;

vy tvoříte, a trpkost, bída
jest truchlivým vám údělem,
vám myšlénky ten kritik hlídá,
a professor rad napovídá,
a úředník od svého stolu
a politik v svých věrných kolu
útrpně hledí na nás dolů —
a pokračují v díle svém.

A to vše přejde. Frašku bědnou
přestanou oni všichni hrát.
Smrt přetrhne jim rukou lednou
tu efémerní práci jednu
i plané činy nečinnosti.
A za pár roků v budoucnosti
si bude prachem jejich kostí,
jich jménem, soudem vítr hrát!

POESII A LÁSCÉ.

Stárnete, dámy! Četných vašich vrásek
dnes bílým pudrem nelze zakryti,
váš zimní úsměv žlutých, svadlých krás
dnes nedovede nás už zvábiti.

Byl jednou čas . . . a snad i život jiný . . .
to všechno hodil věk náš do rumu,
věk cifer, strojů, páry, elektřiny,
chladného praktického rozumu.

Teď zbožňuje vás jenom v jaru žití
gymnasist čilý, kráska unylá,
však doba letem ku předu se řítí
a mizí s ní i jejich idylla.

Vám vysměje se pak muž s vážnou lící
i dáma, jejíž cit tlí kdesi v tmách,

i mládež naše moudrá, plešatící
při vodě sedíc v dusných kavárnách.

Stárnete, dámy . . . V karnevalu světa
sedíte stále — starých panen dvě,
kol nichž ples veselý a šumný letá,
a jichž už k tanci nikdo nevyzve.

A když zrak chladný vířícího davu
k vám v pustý kout tak časem zaletí,
vždy hádá, že smrt zkosí vaši hlavu
při skonu nervosního století . . .

PŘÍTELI POETOVÍ.

Em. ryt. z Čankova.

Z těch jsi jedním, kteří vlítí
musí všechno v hladké verše,
co jich nitro trpí, cítí.
co jim duši prochvěje.

Přijde potom vážný znatel,
prohlédne je, doporučí,
milosrdný nakladatel
pomůže jim na světlo.

Do světa tvá knížka pluje,
přítel dobrý o ní píše,
při tom jemně konstatuje:
lze v ní vidět cizí vzor!

Kritikové povolání
trochu řežou, trochu chválí,
potom řeknou z nenadání:
jak u jiných — kopie!

A hned vážně přes hranici
chvatem běží, vlekou nazpět
poety se vzpírající
živé, mrtvé — tvůj to vzor!

Obecenstvo pokyvuje
úvahy čtouc, ne tvých veršů,
po kritikách papouškuje
úsměšně: toť kopista!

Různí špačci-poetové
piskají dle tvojí noty,
z tvojich tvoří verše nové —
kopistou však zvou tě též!

Soudy ty se kolem lejí,
z knihy do knihy se dědí —
naše vlast je Galilejí,
jež nerodí proroků!

Tak to bylo přede lety,
tak to půjde v příštím čase,
a náš národ nad poety
svými krčí stále nos! . . .

NA POSLEDNÍ STRÁNKU KNIHY: CONFITEOR.

Mé čelo blátem poházeno,
 má čest je zašlapána v prach,
na pranýř dáno moje jméno,
jsem zhanoben hůř nežli vrah —

Mé vzpomínky, jež tolik stály.
a vše, co mám v nich svatého,
se šklebným smíchem v cáry rvali
a nešetřili ničeho —

Mé staré rány rozjitřeny,
a do nich kapali mi jed
a ztratili všechny ženy,
jež jasnily můj smutný hled —

Na myšlénkách, jež šly mou hlavou,
jak hlemyžďové slintali,

nad nezrozenou mojí slávou
své „anathema“ volali —

a proč? Že zjevil vlnobití
jsem citů, jež vrou hrudí mou,
jež na sta pokryteč zde cítí,
však rtové nikdy nevyřknou,

že bouřně, jako při orgii,
jsem vždy pil z žití kalichu —
však statisíce více pijí,
než pro sebe a po tichu,

že malý atom, blízký hrobu,
a lidstva nepatrný díl,
já soudil lidstvo i svou dobu,
a obé v sobě odsoudil . . .

S L Á V A.

Příteli Antonínu Šnajdaufovi.

Jak šťasten musí básník býti,
jenž žije slaven národem.
jenž každou chvilku jeho žiti
mu spěchá krášlit závodem,
vždyť rytíř pravdy, ducha kníže,
se k srdci lidstva všeho hříže
čím, naslouchá, zní jeho tluk,
vždyť za svůj čas pro příští časy
on nese prapor pravé krásy
i krátký ráj, i peklo muk!“

Snad býval kdys — v tom šedém věku,
kdy krásné Hellas vzkvétala,
kdy básníku jen, kdy jen reku
na čelo laury vplétala,

snad býval kdys, kdy sladké znělky
psal Avignonský básník velký,
když Ariost byl ještě živ —
ó, šťasten, kdo se tenkrát zrodil!
Však chtějí dnes tu slávu v podíl —
toť věru směšno — nikoliv!

Dnes efémerkou jest ta sláva,
již ve všestranném žurnálu
nám dobrý přítel časem dává
jak lék užívat pomalu.
Tam jméno tvoje v jedné směsi
je s lotrem, který vraždil kdesi,
i s politikou měňavou,
i s cenou obilí a kávy,
i s anekdotou, kterou davy
čtou se zvláštní vždy zábavou.

Dnes sláva frásí, kterou vije
jak vínek slámy bezcenný
do literární historie
kýs professor ti učený,
jenž vyčte dobře vždy ti sice,
čím's chybil proti gramatice,

i chyby tisku nevinné —
však o myšlénce, citu vřelém
co psát má on, jenž v žití celém
myšlénky neměl jediné?!

A holobrádci nedozralí
při vodě v dusných kavárnách
tvá díla blahosklonně chválí,
neb jako soudci šlapou v prach;
bůh ví, co soudy jejich řídí,
zda šat, jejž na tvém těle vidí,
či ten neb onen časopis,
neb to, čím od dne ke dni žiješ,
či pivo, které denně piješ,
či dluhy tvé, spáchané kdys!

Tvá podobizna objeví se
po mnoholetých trudech tvých
kdes v milosrdném časopise
a v různých skříních výkladních,
však zájem větší, tisícery
tam budí portrét chansoniéry,
neb obraz hřebce, který kdes
spěl za jásotu první k metě,
neb atleta, jenž v smělém letě
se s výše vrhá na trapéz.

A s nedostihlých výšin hledí
vše na tě, co zvem' národem:
ten měšťan, který večer sedí
při pravidelném pivě svém,
a vlastenec, jenž sebou vláčí
tré knih, jež docela mu stačí,
a za spis nový peníz dá
jen proto, že slýchává dosti,
že svatou je to povinností,
již sama vlast mu ukládá.

To dnes je sláva . . . Co chtít více?
Toť plod je našich časů zlých.
Trp, myslí, pracuj za tisíce —
dnes neocení činů tvých.
Dnes bude slávou tvoje jmění,
dnes podle titulu tě cení,
jenž víže se na pověst tvou —
a nemáš-li jich — po všem veta,
ty v očích rozumného světa
jsi existencí ztracenou!

Ó, básníku, oč šťastnější je
ten baráčník, jenž volů dvě,
když zora zlaté blesky sije,
na chudé pole žene své,

jenž nezná knih, leč kalendáře,
má ženu opálené tváře,
jež bosa, s děckem u prsou,
jej čeká, až se z pole vrátí,
na prahu chatky, kterou zlatí
ruměnný západ září svou . . .

III.

Lid é.

CAUSERIE O NEJMLADŠÍCH KRÁSKÁCH
SVĚTA.

Paní Anně Minařkové.

Teď, kdy jim v očích kouzlo ráje dřímá,
jež vchází s nimi na tu bídnou zem,
kdy ručkama rvou všechno buclatýma
a smávají se moudrým úsměvem,
kdy člověka až úzkosti cit jímá,
když batolit je vidí tam a sem —
tu věru nelze nadivit se dosti,
co tvůrkům těmto stačí k blaženosti!

Míč, bonbons, loutka, brejle babiččiny
a trpělivý chundelatý pes,
pak obři, draci, hadi, meluziny,
o nichž jak včera chtějí slyšet dnes —
nad trety těmi lidské drobotiny
vždy propukají v tak upřímný ples,

že maně ptáš se, zda to trestem není
ten ztratit věk a toto zalíbení!

Však ztrácí se. Proud žití, dál se žena,
je náhle staví v kraji neznámém,
kde zaměňují náhle Andersena
„Bazarem,“ verši, modním románem,
kde divným sněním hlava obtížena
se nad zvučícím sklání pianem,
kde bloudívá se v parku za dne sklonu,
když steré růže voní na záhonu . . .

Tu dvorné řeči, poklony, sál stkvělý
je budou těšiti — však nemnoho,
a v lásce budou vždy svět míti celý —
však milovat nebudou nikoho,
a tisíce byt neláskou jich mřeli —
přec budou lkát, že není jednoho,
kdo byl by hoden čisté lásky vděků —
ó, krásné sfingy moderního věku!

A dovedou — a to prý v odříkání —
své vábné oči zadat leckomus,
byť stříbro vlasů měl již kolem skrání,
však zlato v kase, realit kdes kus,

a hrají potom vážnou milostpaní,
jež dává ton a vždy má dobrý vkus,
pak na mnohého, jemuž se kdys smála,
vzpomíná teskně: „Já jej milovala . . .“

Ó, milostivá, mezi verši svými
pár lístků chovám, hustě popsaných;
prostičké slohy, nehledané rýmy,
obraty všední, více není v nich —
mé první verše! Jen ty ke dnům zimy
mi zbyly z teplých jarních dnů těch mých,
ostatně vše jsem spálil na své pouti —
však jich mi nelze v oheň uvrhnouti!

Jsou psány lásce . . . jak to vždycky bývá . . .
Jak tehdy vřela krev má bouřněji,
když sklonila se nad ně hlava snívá,
a já čet' v modrém zraku naději —
ta vzpomínka je v srdci stále živá
a hroužím se v ni rád a častěji —
tak strom, kdy hučí zimní vítr chladný,
vzpomíná s tesknou touhou jarní na dny!

Ta místa všechna vidím nyní zase,
kde jsme kdys spolu v blahu kráčeli,

kaštanů alej, kde na plavém vlase
se chvěly první moje pocely,
a staré duby, jež v tom krásném čase
v blouznění naše temně šuměly —
ó, proč ten sen, tak srdci mému drahý,
jak tažné ptáče zmizel mi tak záhy!

Ó, srdce žen to lehce zapomene! . . .
Dnes potkal jsem ji, lásku kdysi svou,
na tváři té, mně kdys tak drahocenné,
líčidlo lhalo růži půvabnou,
šat podle mody, šperky měla cenné
a dítky dvě, muž s hlavou šedivou,
na pozdrav můj mi kývla odměřeně —
bůh odpusť všechno této krásné ženě! . . .

Ach, žena! Já už zvykl, milostivá,
své všechny soudy jedním zakončit,
kde pro důvod už sotva místa zbývá,
kde rozum začne zbytečným už být,
kde srdce lží neb bláznovstvím jen bývá,
kde harlekynem zdá se býti cit,
kde každá ústa mlčí ohromena,
já pouze řeknu: „Žena jest to . . . žena . . .“

Však kde to jsem? Já chtěl psát o těch dětech,
jimž dřímá v očích ještě rajský zjev,
a skoro se již na mých přísných retech
chví trpký o těch sfingách žalozpěv,
jež chvátí oběti si v mladých letech,
mé všechny rány by pak přišly v jev —
zvyk, milostivá, těch, kdož povídají
a jizvy čerstvých ran v svých prsou mají . . .

V DĚTSKÉM DIVADLE.

Den slavnostní! Co bylo shonu, křiku,
co pohledů na líné hodiny,
než ručičky se svezly ciferníku
na místo, kam jim prsty matčiny
určily vyplnění dnešní touhy —
snad v celém žití jich den jediný
jim nebyl dosud jak ten dnešní dlouhý!

Konečně v boudě z hrubých prken sbité
se nakupil sbor hlav se tísnících,
kde již jim věští rozkoše ty skryté
opony obraz v barvách křičících
a za oponou šramot, váda hlučná;
teď stichlo vše. Lem pomalu se zdvih',
a z jeviště řeč ozvala se hlučná.

Kus pěkný byl. Ty bylo v zámku krále,
jenž otcem spanilé byl princezny,

jí vlečku nosil páže vtipný stále
a miloval ji rytíř líbezný,
jenž před oknem jí se svým sluhou stával
a každé noci v její sladké sny
on zpíval a ten sluha k tomu hrával.

Však starý král ze sousedící země,
jenž nosil pozlacenou korunu,
tam přišel náhle, hlas mu zněl vždy temně,
a posadil se k otcí na trůnu,
rytíři jeho stáli kolem v šeru
a zírali kams okny na lunu,
a král ten starý za choť chtěl tu dceru.

Král-otec na to odpověděl vlídně,
i krásná dcera řekla „ano“ hned
a usedla pak s králem starým klidně
do kočáru, jenž měl ji odvázet,
a rytíř křičel: „Vrať se k svému druhu,
má princezno, ó vrať se, vrať se zpět!“ —
a v tom čert odnes' rytíře i sluhu. — — —

A teď v snech svojich, děti roztomilé,
vy uvidíte často tento děj

a v samotě za podvečerní chvíle
na osůbky své vmyslíte se jej —
až na tu svatbu s oním starým králem,
až na konečný onen čertův rej —
při kterém div jste neplakali žalem.

O žijte v snech těch — skutečnost vás zbudí,
v zrak procitlý vám blyskne prosy třept,
ty vzdušné city uniknou vám z hrudi,
a srdce bude jiným bohům bít,
a kdo ví, co vás jednou ku oltáři
povede s mužem, s nímž budete žít,
však jako jiným klid vám zaplá v tváři.

A vzpomenete-li si jednou dále
na rytíře z těch dávných dětských let,
na princeznu a bohatého krále,
a tehdejších snů svojich vábný svět —
pak řeknete, že láska čistá, snívá,
jen v komediích ještě vyjde v květ,
a tam že už i špatný konec mívá...

DVĚ DĚTI.

Pod oknem mým, když západ zlatí
mu skla, jež v rudo zaplají,
dvě děti začnou sobě hrát,
k nimž rád se dívám potají.

Je hošík to as v letech pěti,
zrak modrý, vlásky bělavé,
šat svědčí, že jest jedním z dětí,
jež nezná bídy hlodavé.

Pak děvčátko, jež v cáry halí
se rozedrané, strakaté,
bělmo mu jedno oko kalí,
je zakrnělé, hrbaté.

A ty dvě děti denně hrají
jen spolu tytéž zábavy

a s vážnou tváří zabírají
se při tom v divné rozpravy.

On chléb neb koláč přinášívá
a dívává se zvědavě,
jak dívka po něm sáhne chtivá
a pojídá jej hltavě.

A chvilkou stichnou jejich hlasy,
to stuleni si sedají,
a její tmavé, hrubé vlasy
s kadeří jeho splývají . . .

Mně v chvíli té jme smutek němý
a schvátí divná tesknota,
jak předehtu bych viděl, je mi,
ku tragedii života.

Ty děti vzrostou v blízkém čase,
je osud na vždy oddělí . . .
on slunnou drahou ubírá se
pln nadějí a veselí . . .

Je na studiích . . . Plet má bledou,
je krásnou dívkou milován . . .
a dojde, kam ho touhy vedou,
je z něho muž a velký pán . . .

Zda kdy při jeho sličné ženě
se vzpomínka mu namane
té družky, s níž hrál kdysi denně,
té hrbaté a odrané? . . .

A ona? Jde tak jednou z rána
bez lítostí i bez tužeb,
jde hladova a otrhána,
kams v dálné město do služeb . . .

Je šeredna . . . je terčem smíchu
a úšklebků a vtipů zlých . . .
co vypláče tu slzí v tichu,
těch slzí hořkých, krvavých! . . .

Chce ráda mít . . . ó, jak ta divá
jí často touha zachvěje! . . .
však pozorně ji světu skrývá,
než se jí znovu vysměje! . . .

Jak často nyní na hošíka,
na dětskou lásku vzpomíná —
ta vzpomínka jak břitká dýka
vždy srdce její protíná! . . .

Snad jednou noci pod závoji
kýs kočí hrubý, opilý
tu její žhavou vášeň zhojí —
však jednou jen . . . jen na chvíli . . .

A dál? To ví jen sudba sama,
co v temném „dál?“ se ukryvá,
a jaká toto děsné drama
ukončí scena strašlivá!

Kdo ví, snad los ten oba mine,
snad horší oba poděsí . . .
Teď pár chvil šťastných ještě kyne,
ó, děti, hrejte, hrejte si! . . .

IDYLLA Z PARKU.

Lip alej syje zápach jemný
a stín na šedou silnici,
po jedné straně park je temný,
po druhé žito zrající.

Dne žár když s mírným chladem splývá,
a zlatý západ krvácí,
v tom parku každodenně dlívá
náš kníže s kněžnou při práci.

A kněžna — ruce v rukavičkách —
tam konev nosí zelenou,
a pot jí hrá na různých líčkách
a lepší kadeř zlacenou,

jí voda smáčí neustále
lem šatů drahých růžových,

však zalévá dál vytrvale
svých růží záhon nachových.

A kníže rýč zas v zemi boří,
však víc se o něj opírá
a k ní, již líčko vášně hoří,
se zalíbením pozírá.

„Má drahá, vy se unavíte,
jste v žáru jak těch růží květ!“
„Vy za to notně lenošíte!“
mu kněžna hrozí prstem zpět . . .

Kýs podruh s opálenou tváří,
na čele plno krůpějí,
dva pytle veza na trakaři
teď zastavil se v aleji.

Smek' čepici, pot s čela stíral
a černou mříží bez hnutí
k té hravé práci pánů zíral
a poslouchal je v napnutí.

Po práci utrh' kníže s keře
tam nejkrásnější rudý květ,
a vetk' jej kněžně do kačeře,
když do zámku se brali zpět . . .

A trpkost chvěla z nenadání
teď sivým čelem podruhu:
Tak den by měli být ti páni
s tou bílou rukou u pluhu . . .

Však hned zas zahnal s čela dumy
a usmíval se hledě k nim,
jak to jen česká duše umí
tím úsměvem svým dobráckým . . .

STARÁ PANNA.

Jak starých hradů šedé zříceniny
nám hlásí zašlých časů, zvyků zvěsti,
tak výmluvným zde svědkem ona jesti,
jež zapomněl zde čas a život jiný.

O starých tancích mluví, zašlém štěstí,
jak „pannou svou“ zval ret ji dávno siný,
s ní žije dosud sláva krinoliny,
a účes má, jenž dávno přestal kvéstí.

V těch zašlých časech, jež si stále zlatí,
zří krásný věk, jenž nám se nenavráti,
a zbožně vzpomínkou v ně vždycky letí,

však nám, již mod jsme, vkusů jiných děti,
zjev ten hned k smíchu a hned k soustrasti je
jak truchlosměšná stará tragedie.

ANTICKÁ KRÁSKA.

Jí štíhlý zjev za krásné věno
a bílou pleť dal štědrý los
a Helena jí bylo jméno
a měla antický též nos.

Kdo zřel ty rysy hrdé hlavy,
kdo zřel tu bílou, vážnou líc,
dech cítil bázně ostýchavý
a zraků nemoh' vznést jí vstříc.

A hříchem už se zdálo býti
chtít složit hlavu v ňadra ta,
jež v taktu nepřestala chvítí
se žádnou touhou projata.

A nezdála se v tomto jasu
pro jiného nic stvořena,

než obdivuje její krásu
bys k zemi skláněl kolena.

Tak vídal jsem ji. Maně vždycky
otázka chvěla hrudí mou,
zda jediný jest pocit lidský,
jenž jal by ji tak mramornou!

Však jedním citem lidským jatou
když spatřil jsem ji jedenkrát,
tu všecken lesk a hrůzu svatou
jsem rázem cítil v dálku vát:

Ta žena s antickým tím jíněm
jdouc do divadla v zimní den,
tré párků hltně snědla s křenem
a šla pak klidně na „Carmen“ . . .

PRVNÍ DEBUT.

Tu zlíbat chtěl bych plným lásky žárem! —
„MÁ ještě v líci neviný květ bílý!“
Tak před divadlem lidé hovořili
a hleděli té dívky za kočárem.

I vážní muži o tom štěstí snili,
skrýt bouři vnitřní na tom ňadru jarém,
a baron jeden poslal sluhu s darem:
„Jean, jdi, kam půjde diblík roztomilý!“

A v kočáře už zatím ona zřela
s úsměvem dětským v líci čtveračivě
svou slávu, po níž toužila dny všechny . . .

Ó, propast od ní dělí tebe celá
a tam buď sklamání tě vrhne divé,
neb ty v ni vrhneš ňader pel, smích dětský . . .

CHANSONIÈRA.

Jame to, jsme to —
ne, to už nejsme my . . .

Refrain chansony.

— — a Luisa skončila. Hned potlesk zahřměl sálem
a dupot, výkřiky a stolů, seslí šum,
vše bylo nadšeno, déšť květů přšel valem
na malé jeviště, a lidstva bouřný tlum
se tlačil k pianu, kde pianista šedý
si stíral s čela pot a noty přehraboval.
tam křikem, prosbami a významnými hledy
si přáli, aby hned tu píseň opakoval
a jiní jinou zas, a byl to chaos hlasů
a různých nápěvů, jež mu tam hvízdali,
že zoufale si jen do sporých hrábl vlasů
a zrakem vyhaslým kams hleděl do dáli;
tu z hluku vynikl ton jeden, druhý, třetí
a výkřik souhlasu a potlesk sálem hřměl,
„tu píseň zahrajte!“ z úst všechných svorně letí:
„Po dálném moři koráb spěl!“

Zvuk zazněl piana. Hned bouř se utišila.
A Luisa vyšla ven, zrak sálem přeletěl,
a píseň truchlivá se zvukem ostrým lila:
„Po dálném moři koráb spěl . . .“

To byla píseň ta — však hlas to nebyl více,
to byla Luisa zas — však ne ta bývalá,
na čele vrásek pár, zažloutlé trochu líce,
žal, nuda, umdlenost jí z očí zírala;
ten hlas zdál requiem se býti toho hlasu,
jenž — roků tomu tré — nás všechny dojímal,
a Luisa ruinou, jež ztratí svou krásu,
svým vzhledem tesklivým už vzbouzí jenom žal.
Já myslil na ten čas, když přede třemi léty
jsem sedal s přítelem v tom sále den co den,
kdy přítel zpěv i zjev ten zatracoval kletý
a přece poslouchal a na ni zíral jen,
kdy jako šílený do dlaní v zoufalosti
tisk' čelo při jejím každyčském úsměvu,
jímž vždycky vděčila se za potlesky hostí
a jenž jí pohrával kol retů při zpěvu.
I pohled každyčský, jenž padl v stranu jinou,
i slovo tu a tam, jež odnes' jiný host,
do lící vehnaly mu barvu hroznou, sinou
a v hrudi bouřily mu děsnou žárlivost.

A přece každý den hnán démonickou silou
v ten prostor vstupoval při prvním soumraku
a šťastným hned zas byl, když stisk' jí ruku bílou,
pár všedních slyšel slov a zřel jí do zraků . . .
Tot' žití divný běh! On, který v mladých letech
vším v světě pohrdal, se všemu vysmíval,
po citech šlapával jak po svanutých květech
a pohár rozkoší jen dobře prázdnit znal,
on, o němž pověst šla, že skálou srdce jeho,
žef chladným Mefistem, ledovým Juanem,
jenž užil do dna vše, a nabažil se všeho,
víc nechtěl, po ničem netoužil v žití svém,
v těch pozdních letech už, kdy maně, jako bludné,
se vlákno stříbrné ve vlasech zakmitne,
vzplál žárem největším k té chanssoniére svůdné,
jež měla hnědý vlas a oči blankytné!
A měl ji láskou rád tak ideální, vřelou,
jak má ji údělem jen šestnácti jar věk —
a rek ten anekdot s tou minulostí celou
mě vtipy musil nést a bujný úsměšek.
I sám si směšným byl, sám sebou povrhoval,
sám sebe proklínal, i léta bláznivá —
a přece k večeru zas cestu opakoval,
kde Luisa zpívala, ta kletá, vábivá . . .

V tom ztichlo piano. U konce píseň byla,
zas potlesk sálem hřmí a bouřné volání,
Luisa se usmívá — a řada zoubků bílá
jak perly blýská se — vábně se uklání;
v tom mne tam zahledne a výkřik překvapení
jí ze rtů uklouzne, již tiskla ruku mou,
ke stolu usedla a v zřejmém rozechvění
mne mnohou najednou napadla otázkou:

„Zdráv?“

„„Tak, jak vidíte. A vy? Nu svěží
stále a —““

„Kde jste čas ten žil?“

„„Jak bludný Odyseev
na moři života jsem vln plul ve přívale
a postav čarovných mne okouzloval zjev —““

„Jak vždycky. Známe to. A vzpomněl jste si časem?“

„„Ó, slečno, myslil jsem na vašich zřaků lešk,
co srdcí ozáří tím bledomodrým jasem
a kam jen zapadne, že nechá věčný stesk —““

„Dost — buďme upřímní, eož on — zda a kde žije?“

„Na krásném zátiší, kde tmavomodrý les
kraj celý lemuje, kde Labe proud svůj lije
širokou rovinou, tam v jednom městě kdes
se učil na váš zjev, ó, slečno, zapomnění,
a, myslím, zapomněl, těch bouří přešel sled.
Jest dosud svoboden a už se neožení,
víc a víc šediví a v honorace květ
si večer zasedá při pěníím se pivě
a s nimi rozmlouvá o vraždách v žurnálu,
o koních, obilí, o zakoupené nivě,
a život plyne mu den za dnem pomalu.
Též rád si vychází, když nebe pode mraky,
do lesa, zelením kde tůně prohlídá,
tam žab si nachytá a na ty chytá raky,
jež potom vařené s rozkoší pojídá — —“

„Dost.“ (V smutných myšlénkách skráň rukou pode-
přela)

„Tož klidu došel již jest na vždy vyhojen,
to věru těší mne. Jsem též změněna celá,
toť, hleďte, ruce ty a v líc mou hleďte jen —“
a ruku vyhublou před oči moje vztáhla
a suchou, zažloutlou blíž naklonila líc
a smutně smála se, a zvažněla pak znáhla.
„Jsem bídna, vidíte že — však klesám víc a víc.

Mne tenkrát těšilo ta srdce mužů lákat
a vmetat jim tam bouř a žár a nepokoj,
a když jsem zřela je jak děcka prosit, plakat,
na líci viděla ten hrozný v srdci boj —
to bylo žitím mým, mou hrdostí a blahem.
To byl zde tenkrát on . . . Však přišla pokuta,
z nich jeden později se mojí cti stal vrahem,
a šťastná hvězda má jest na vždy zasuta.
Mám děcko, žije kdes u milosrdných lidí,
kde otec, nevím už — ó, cítím bídu svou,
jsem odsouzena už, zrak budoucnost mou vidí
a není záchrany, hloub klesám bařinou,
tam bídne zahynu, jak za ranního šera
tam hasne bludička, když ztratí tajnou moc.
A může chtít víc ta bídná chansonnière — —
V tom zvonek volal ji. „Nuž s bohem, dobrou noc.“
A úsměv jeviště už zas plál v jejím zraku:
„Toť vyřídte mu jen, by jedl hodně raků,
prý po nich tloustne se —“ pak šepem doložila:
„že štěstí přeje mu, a za blažených chvil
by vzpomněl na všechno, čím jsem se provinila,
rcete, jak bídnu jsem — a pak, by odpustil . . .“

Juž Luisa zpívala. Já ubíral se domů,
van chladný ovál mne. Noc byla hvězdnatá,

a ševel podzimní táh' korunami stromů,
mha modrá chvěla se, lamp světlem protata.
Pár tonů ze sálu v mé ucho zaletělo,
já poznal Luisin hlas, a zněl tak smutně mi
ten refrain, který tam s ní množství hlasů pělo:
„Ó, jsme to, jsme to zas — ne, to už nejsme my...“

POSLEDNÍ CESTA.

Šel dlouhým náměstím a klonil hlavu k zemi,
měl matný, slabý krok a když šel ulicemi,
kdo na něj pohledl, hned z cesty se mu vyhnul
a leckdos prohodil: „Ó, ten si někde přihnul!“
a jiný soustrastně zas potřás za ním hlavou:
„Ten aby kopat dal už komůrku si tmavou.“

Byl podzimkový den, na nebi zataženém
se mraky válely, a vítr s teskným stenem
vál dlouhou ulicí a v svítilnách se vztekal,
že padat bude sníh, dnes každý jistě čekal.

Muž vešel v městský park, na zemi v hnědém listí
si vítr skotačí a v holých větvích svistí,
on na park pohledl, na mraky načernalé
a smutně vzdychl jen a kráčel zvolna dále.

Teď bledost rozlila se v zažloutlé mu líci,
vzdych' ještě hluboce a vstoupil v nemocnici.
Byl veden k lékaři: „Jsem řemeslník chudý,
jenž celým životem nes lopotu a trudy —“
„Co já s tím činit mám?“

„Já umru,“ děl muž bledý.
„To z vašich lící čtu,“ řek' chladně muž ten vědy.
„Dnes nebo zítra, vím, však tré mých dětí malých
a žena pije už půl roku hořký kalich,
půl roku stůňu už; co žena vydře v pláči,
to sotva na činži a dva dny v týdnu stačí,
byt máme studený, čím přikryt není tělo,
vše již je prodáno, co jenom cenu mělo —“

„A proč jste přišel sem, snad almužnu zde chcete?“

„Já, pane, slyšel kdys, že mrtvé kupujete,
zlatý pět krejcarů, neb jak teď v ceně stojí —
tak aspoň ušetřím za pohřeb ženě svojí,
a děti nají se . . . dnes chci jen částici tu . . .
a zítra . . . napsal jsem zde, pane, číslo bytu“ . . .

— — — — —
Jest večer. Sněží se. A na Františku kdesi
v malinké světnici kol kamen usedne si

tré děti, otec jich už tiše leží chvíli,
a matka, jak si přál, šla chléb mu koupit bílý.
A děti v blahu se ku teplým kamnům tisknou,
tu nejmenším z nich se zraky náhle blysknou
— byl otce mazlíčkem — a z kapes bundy šedé
teď kornout bonbonů ven ruka jeho vede
a dává bratřím svým a povídá jim k tomu:
„To dal mi tatínek, když přišel dneska domů“ ...

TRESTANCI.

Na vížce trestnice, kde holubů se tłum
ve slunci vyhříval a vzlétal k nebesům,
pět hodin odbito. A vrazi, loupežníci,
již léta žaláře dle rýh čítají v líci,
šli řadou z procházky, ze dvorka, kde jim sbor
lip sypal vůni svou a písňě pěnkav chor,
šli slunné ze záře, již pil jich zpurný hled,
do temna, v okovy a k chlebu, vodě zpět.
A v jedné jizbě té, kam paprsk slunce za dne
a světlé za noci zář hvězdná nezapadne,
jako dvě černých soch na loži slaměném
dvé sedí trestníků, jich oko zírá v zem;
a z venku zaléhá sem cvrlikání ptačí,
zvuk kroků vojáka, jenž jim kol oken kráčí,
hlas hodin bijících a větví praskání,
když vítr v divé hře se dvorem prohání.
A vězni tiši jsou; a život zmlká venku,

noc závoj roztáhla přes mříže na okénku
i vítr tiší se — — vše dřímá klidným snem,
jen vězni v celi bdí, a voják pod oknem.
Teď jeden nohou hnul, a na ní okov zvonil,
a trestník s povzdechem svou hlavu v dlaně sklonil.
„Mně zdá se, že jest noc“, dí drsný jeho bas,
„jak líně k zoufání ten hrozný leze čas!
Tož sedmnáctý rok a den dvacátý pátý
již minul od chvíle, co dali mi ty šaty;
jsem zvědav, kolik jich tak budu počítat,
než černě země sáh mi ráčí pokoj dát!
Já mívám vždycky vztek, když vrátíme se domů;
jen proto dají nám zřít nebe, trochu stromů,
tak na půl hodiny, bychom pak v kryptě té
tím lépe cítili to žití prokleté.
Oč lepší, příteli, by byla šibenice!
Dvě krátké minuty — a necítíš už více . . .
Ba, tenkrát myslil jsem: Nu, vykonal's svůj díl,
tu pannu hubenou jsi's nyní zasloužil, —
ne, cestou milosti, — dík za tu milost, dík, —
mi dali stravu zde a tento pokojík!“
A trestník umkl. Zas cela ticha byla,
jen chvílkou pod nohou jim sláma harašila.
„Což ty dnes,“ spustil zas dál malé po chvíli,
„nic nechceš povídat, můj druhu rozmilý?“

vždyť čítal's, jak jsi děl, tak mnoho pěkných knih,
a vypravoval's dost, však víc už nevíš z nich?

Ty mlčíš? — — — Vzpomínáš? Nech toho, hochu
mladý,

na domov vzpomínáš? Ó, poslechni mé rady,
nemysli na něj víc; máš doma bratrů dvě,
tvůj zločin jejich čest a jméno stále rve,
ti proklínají tě, jak jenom vzpomenu,
a vrátíš-li se kdy, pryč tebe poženou —
vždyť ty bys nechtěl též, být počestným, tak spolu
as sedat s trestancem vždy u jednoho stolu!

Nu mlčíš ještě dál? Mám mluvit ještě více?

Na děvče vzpomínáš, pro které při muzice
jsi soka svého pích' tak dobře nehorázně?

Nu byl jsi hrdinou, jenž neznal žádné bázně,
však, myslíš, dívka ta že na tě vzpomíná si,
že bude čekati, až přejdou hrozné časy,
a že, ač šedivi, půjdete k oltáři?

Věř jarním sněhům víc, když krajem zazáří
tím leskem klamavým, tou barvou nevinnosti!

věř pampelišce víc, když staví v nadutosti
svou kouli větrům vstříc, než ženě jediné,
jak s očí zmizíš jí, cit její pomine.

Či přece myslíš si, že děvůška tvá drahá
snad bude čekati na trestníka a vraha?

jsi tady nyní rok a čtrnáct ještě máš,
řekněm', že ve zdraví je všechny dokonáš,
co potom? Dívka tvá už bude tlustou selkou,
už bude syny mít a dceru hodně velkou,
ty se k ní hlásit chceš?!“

A trestník starý ztich',
a vypuk' v úsečný a vynucený smích.
„Aneb ti napadlo, a to tě hrozně děsí,
že ještě jedenkrát soud bude nad nebesy,
pak patnáct nových let anebo něco tak?
Tou, hochu, báhorkou si nezasmušuj zrak.
Dožiješ, dotrpíš, pak přijde jeden den,
jsi bezduch, necítíš, jsi prach a popel jen . . .
Nu jakou k mlčení máš ještě příčinu?
Jak kněz ti kážu zde již dobrou hodinu,
hleď, jsme zde sami dva, prokleti, souzeni,
jsme světla, života a světa zbaveni;
vždy jedna myšlenka, jsme vždycky jeden cit,
což dnes má poprvé to nějak jinak být? . . .
Jsem vrah, jsem vyvrhel, jenž nikdy, nikdy v žití
už krásné svobody a vzduchu nepocítí,
jsem člověk bez citu, jenž už nic nemá svato,
jsem sprostým lupičem, mé jméno všady klato —
a hleď, dnes teskno mi, mluv slovo, slovo jen,
to ticho děsí mě, jsi nějak nemocen? . . .

Mluv, hochu drahý, mluv, já neměl nikdy syna,
a teď cit otcovský mé staré srdce spíná,
mluv, dítě, co ti je?“

A druhý chopil jej
za ruku mozolnou, v ní skloniv obličej,
děl hlasem hrobovým: „Když já jsem děckem byl,
nad oba bratry vždy jsem býval matce mil.
A slyšel's dneska snad, když na dvoře jsme byli,
jak přes zeď zaléтал tam náпěv jednu chvíli?
To dívka nějaká tam pěla píseň sobě,
jež venku květiny as v lukách trhala —
to byla píseň ta, již vždy v mládí době
 má dobrá matka zpívala!“ . . .

ŠTĚSTÍ.

Paní Bertě Schubertové.

Byl večer červnový. Při světle lampionů
na velké terasse si k čaji usedli.
V dam sboru, halících se v bílých plaidů clonu
comtessa Lucie, květ krásný, pobledlý,
si sedla nesměle, ač v modrých očích jejích
hvězd záře čarovná tak vábným leskem plá.
Čas plynul příjemně, a na všech obličejích
se zřejmě značila nálada veselá.

Řeč byla o štěstí. A professor kys šedý
tam sebrav zevrubně vše možné v úvahu
děl: „Básník řekne vám, že jest to přelud bledý,
jenž v letu spočine vám někdy na prahu,
či zářný meteor, jenž svitne vám jen jednou,
či svůdná bludička, jež v bahno svede vás —
tot vše jsou obrazy, jsou staré a již blednou,

já myslím, že se to dá říci prostě snáz:
Jest štěstí okamžik, jejž urvem' rukou smělou
a prožijeme pak dle libovůle své,
a dobu života-li vyrvem' času celou,
pak žití toto as se šťastným žitím zve.
Však, dámy, pánové, v čas zašlý hledme zpátky:
Kdo o kom říci můž', že vždycky šťastným byl?
Pár chviliek najdeme, kdy byl ten život sladký,
však stály za to ty, by člověk všechno žil?
A řečník pohledem do tváří všechněch vniká.

Tu baron hostilel děl hlasem sípavým:
„Ó, pardon, pane můj, vy znáte plukovníka?
Můj přítel, plukovník, dnes vám ho představím.
Již dlouho čekám jej a dnes zde musí býti.
Ten chvilky jedné neztratil v žití svém,
ten, prosím, měl zde vše, co může srdce chtíti,
a také užil vše, co dáti může zem.

Rod jeho datuje se z věku patnáctého,
má v Čechách panství pět, byl dobře vychován,
co možno z vědy vzít, duch osvojil si jeho,
jest jezdcem výtečným a muž par excellence,
a krásným ještě dnes, ó v mládí jeho květu
co nocí bezsenných přinesl jeho zjev

kněžnám a zpěvačkám a damám od baletu,
nu, zkrátka, kam jen hled', tam bouřil ženskou krev.
Však neoženil se, jak motýl ze květiny
med sladký vybere a letí klidně dál,
tak on, kde přáno mu, užívat nebyl líný,
a, prosím, užívat můj přítel dobře znal!

Měl tucty soubojů, v nichž soky pošramotil,
sám ze všech vycházel jak vítěz neraněn,
a mluvka největší a sebe větší hřmotil
ni dnes se nedotkne cti jeho slovem jen.
Má hojnost přátelů, upřímných, obětavých,
jest hotov za ně vše a oni pro něj dát,
jest přímen, otevřen, neschopen řečí lhavých,
jak pravý voják vždy a nikdy diplomat.
A jaký hrdina! On v šestašedesátém
s půl regimentem jen kryl ústup armády,
byl v seči nejtužší, kol něho divým chvatem
se všechno řítilo v krvavé hromady,
on vyšel z boje zdrav, byl vyznamenán řády
a chválou nejvyšší, jest čtyřicet mu let
a bude v podzimku, jak nyní známo všady,
již generálem, jeť on v prvé řadě hned.
Jest šťastným žití to? Nuž prosím, ctěný pane,
co soudíte as vy teď o mém příteli? —

„Toť všechno hezké jest, však častokrát se stane,“
děl vážně professor, „a vzdychky, chcete-li,
že v žití člověka, byt plném všeho štěstí,
jak třeba život ten, jejž jste teď líčil nám,
hodina jediná příšerně zašelestí,
a zvuk ten dorazí až k srdce hlubinám,
a rcete po letech, by člověk tento vložil
tu jednu hodinu a život na váhy,
a pak ať odpoví, zda všechno, co kdy prožil,
za jeden okamžik ten stojí neblahý!“

Vše zadumalo se. Lucie zřela v dáli.
Kol půlkruh nebeský byl poset hvězdami,
vzduch plný vůně byl a z temna zaléhaly
sem hlasy bdících psů. Stesk divný, neznámý
chvěl duší Lucie. Ji rodičové přísní
v svět velký uvedli před rokem v podzimi,
dřív znala z románů jej veršů jen a písni,
a oplétala jej domysly vábnými.
Jak dítě nesmělé se něco ptáti bála,
vždy byla samotna, ač kol byl hostí kruh,
však slovo každičké do duše ukládala,
děj každý dopředla si písmem sterých duh.
Teď štěstí, plukovník vířily její hlavou,
přítelem otec mu, jak byla zvědava!

tak teskně hleděla v dál v nebes klenbu tmavou,
kde světél zářivých hořela záplava . . .

Host nový! Čekaný! Již plukovník jest tady.

Lev bitev, salonů! Toť postat vznešená!

Zrak tmavý jeden žár, na prsou četné řády,
jak Herkul antický má mocná ramena.

Pár všedních, nutných slov se prohodilo kolem,
plukovník představen se rázem s všemi znal,
k Lucii usedá si za podlouhlým stolem

• a pije horký čaj a rozmluva jde dál.

Tož nejdřív noviny (bylť plukovník rok celý
kdes v dáli na cestách a teď se vracel zas),
pak trochu vzpomínek, jež společně tak měli,
na ženy, zábavy a mnohý hodokvas

plukovník s baronem si z hrobů vyvolali,
a vtipy sršely, a u stolu zněl smích,
a roje anekdot hned kolem polétaly,

jež každý odnes' si z dob svojich prožitých.

Lucie jediná se jednou neusmála,

a když se plukovník k ní řečí obrátil,

dvě promluvila slov a myslit dál se zdála

na cosi jiného, než o čem hovor byl.

Noc letem kvapila. A měsíce srp žlutý
již nad východem stál ve světlé glorii.

9*

Zvuk hodin na věži se rozleh' táhlý, dutý,
nad krajem poklidným dvanáctá odbíjí.

Zábava skončena. Již čas jest také spáti.
Tu k hosti přistoupila Lucie nesmělá:
„Ó, pane, promiňte, snad dětskými se zdáti
vám budou řeči mé, však ráda věděla . . .“
„Ó, k službám, comtesso!“

A náhle dodala si
Lucie odvahy a chvějně ptala se:
„Zda, když jste vzpomínal na zašlé všechny časy,
kde štěstí jasná tvář vždy na vás smála se,
zda přál byste si kdy to žití prožít znova
od mladých let až sem k té dnešní setkané?“
A plukovník hled' v noc, a temně zněla slova:
„Nikda ne!“ . . .

MEMOIRY STŘÍBRNÉHO ZLATNÍKU.

Císařova hlava v líci,
v rubu orel dvojhlavý,
tak jsme vyšli po tisíci
z tmavých ploten blýskaví.
Odpočtění, zavázáni
v režných pytlů smutných tmách
jezdili jsme zadumáni
bůh ví v kterých končinách.
Konečně jsme došli cíle.
Vyndali nás na světlo
a to množství druhů bílé
do světa se rozletlo.

Já se dostal k učiteli
v jedné tiché vesnici,
byl to stařec sšedivělý,
do hrobu se chýlící;

zavřel pod zámky mne dvoje
do skřínky, kde mnoho let
skrýval strýců mojich roje
a pár papírových tet.
Však té noci silné rány
vytrhly nás ze snění,
zámky, víko odervány,
děsného chlap vzezření,
vybíral nás z toho bytu,
svítilnu nes' mihavou;
na zemi jsem zahled' v svitu
starce s ránou krvavou.

Chlap nás odnes', druhý schoval,
za mne kdesi v putice
svědomí hlas utlumoval,
prázdně rychle sklenice.
Víc mi o něm známo není.

Po té noci, jak svit den,
byl jsem ze sladkého snění
zase náhle vyrušen.
S četou nových kamarádů
klad' nás na stůl kulatý

hospodský své ženě v řadu
na domácí útraty.
Dobrá žínka zastrčila
do tobolky všechny nás,
kupovala, zaplatila,
já jí naposled zbyl zas.
Tu ta žena pěkné tváře,
jež se ráda líbila,
zašla v krám si voňavkáře,
kde si pudr koupila,
barvu růžovou a bílou,
potom parfum z violek,
s důvěrností roztomilou
voňavkář jí cosi řek',
zrak jí zaplál na to temně...

Jak již měl to ve zvyku,
vložil voňavkář mne jemně
ke dnu svého šuplíku.
Nebyl jsem tam dlouho schován,
šel jsem k jiné vrchnosti,
k pánu, který titulován
byl tam: „Vaše Milosti.“
Za jeden tam parfum sladký
mne a velkou poklonu

na desítku dal pán zpátky
mladičkému baronu.

Ve vznešené kapse jeho
pár jsem hodin cestoval.
V chýši vnějšku chudobného,
kde plam svíčky smutně plál,
zas mne vyňal. Hlednu kolem:
stařena a dívčina
za hranatým sedí stolem,
dívka plakat počíná.
„Hloupá,“ konejší ji stará,
„dostaneš hned na šaty,
pojedeš na venkov z jara;
Milost je tak bohatý,
co máš z té tvé nevinnosti?
jenom hlad a bídu zlou,
učiň to jen z poslušnosti
pro hladovou matku svou!“
Mne a řadu pětěk, zlatek
se stolu pak sebrala,
tato nejvzornější z matek
vyšla ven a čekala . . .

Druhého dne časně z rána
baba v pěst mne sevřela,

se vzdycháním, uplakána
vešla v klenbu kostela,
ke knězi šla v sakristii,
v pláči spjala ruce své:
„Velebnosti, slze liji,
služte mši za hříchy mé,
hříšnice jsem věru velká,
bůh však přece . . .“ chvíli tou
zbožná tato trpitelka
mne mu vtiskla do rukou.

Večer šel kněz do divadla
a mne nechal u kasy.
V chvilce dáma jakás svadlá
nazpátek mne brala si.

Druhého dne u řezníka
za maso mnou placeno
(jest to život prosaika,
však vše budiž řečeno).
Řezník bral se v malé chvíli
na trh do daleka as,
v opasku jsme skryti byli,
revolver pak chránil nás.

Slyším vozu otrásání,
cítím; chodí tam a sem,
konečně nás ze ústraní
vyprostil a s úsměvem
sázel v ruce sedlákovi
za dvě krávy koupené.

Nyní majitel náš nový
hrdlo žízni trápené
někde upokojit hleděl.
V krčmě kouř a hluk a smích,
houf tam karbaníků seděl
s ohněm v očích zarudlých.
Majitel můj zíral na ně,
každá žilka hrála v něm:
„Zde jest místo po mé straně,
vem si, strýče, kartu, vem!“
zval jej jeden. Sedlák sedl,
karty šly — eh, sper to ďas!
deset zlatých z toho vedl!
na podruhé vyhrál zas.
Ve hře třetí, čtvrté, páté,
zas měl štěstí, klelo se;
tu hráč jeden jeho zlaté
spočítal tak v úkose;

a teď šlo to valem dolů,
výhra náhle ztracena,
smích stich náhle kolem stolu,
pěněženka kožená
rodila teď pětky stále —
a jen prohra, prohra dál,
prohrál krávy — a hrál dále,
prohrál koně — a zas hrál.
Poslední zřel spásu ve mně.
Vsadil, prohrál. Zamračen
„žebrákem!“ vzdych, jenom temně,
matným krokem vyšel ven.

— — — — —

Klení, smích se dále mísí,
v jizbu vpad kdos uděšen:
„Pomoc rychle, sedlák visí
ve stodole oběšen!“

— — — — —

Tak se šinu drahou klatou,
kdo ji celou vypíše?
Z ruky hebké v mozolnatou
a z paláce do chýše.
Koupím neviinnost i slávu,
krásu, čest a svědomí,

vše, co svatého je davu,
prodá on vždy lakomý.
Myšlenky i přesvědčení,
velikost i zločiny,
boha koupím odpuštění,
já jen tvořím dějiny;
byl, jsem, budu v žití zdejší,
v moři lidstva hlubokém
tyranem tím nejhroznějším
a nejnižším otrokem . . .

OBSAH.

	Strana
<i>I. Já.</i>	
Jarní causerie	11
V protějším okně	16
Ouvertura nového románu	19
Moje zátiší	21
Jedné malé mrtvé	22
Letní zátiší	25
A odpustí	28
Červencové jitro	31
Mně bylo teskno	32
Reliquie	35
Proměny	38
Romance o mém příteli	42
Sloky sentimentální	44
Z nábřeží	47

	Strana
V listopadu	50
Zima	52
Poslední kapitola z mého románu . . .	55
* * *	58

II. My.

Cestou . . . ,	63
Časová	66
U nás	69
Jednomu z roku 1848	71
Po padesáti letech	72
Při každém kroku	73
Píseň o ideálech	75
Poesii a lásce	79
Příteli poetovi	81
Na poslední stránku knihy: Confiteor . .	84
Sláva	86

III. Lidé.

Causerie o nejmladších kráskách světa .	93
V dětském divadle	98
Dvě děti	101
Idylla z parku	105
Stará panna	108
Antická kráska	109
První debut	111

	Strana
Chansonièra	112
Poslední cesta	119
Trestanci	122
Štěstí	127
Memoiry stříbrného zlatníku	133

Omyly tiskové.

Str. 46. řádka 15. místo: tvým čti: mým.
 „ 52. „ 5. „ Však „ Vše.

Kassig Richard

KABINETNÍ KNIHOVNA

SVAZEK XXXIX.

J. S. MACHAR:

BEZ NÁZVU.

V PRAZE

1889.

Digitized by Google

KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK NAKLADATELSTVÍ

Kassig Richard

KABINETNÍ KNIHOVNA

SVAZEK XXXIX.

J. S. MACHAR:

BEZ NÁZVU.

V PRAZE

1889.

Digitized by Google

KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK NAKLADATEL

Kallig Kucha

KABINETNÍ KNIHOVNA

SVAZEK XXXIX.

J. S. MACHAR:

BEZ NÁZVU.

V PRAZE

1889.

Digitized by Google

KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK NAKLADATELSTVÍ

KABINETNÍ KNIHOVNA.

Sbírka nejlepších spisů veršem i prosou.

Doposaud vyšly tyto svazky:

- Svazek I. Slavie. Básně Svatopluka Čecha. (128 stran.) Cena 40 kr., ve vkusné vazbě 60 kr.
- Svazek II. Povídky Aloisa Jiráska. Část I. Krajanka. — Hejtmanská sláva. (176 str.) Cena 56 kr., ve skv. vazbě 96 kr.
- Svazek III. Salomena. Tragedie v pěti dějstvích. Napsal Bohumil Adámek. (196 stran.) Cena 60 kr., ve vkusné vazbě zl. 1.—.
- Svazek IV. Pod Vitkovým Kamenem. Kresba ze Šumavy od Adolfa Heyduka. (120 str.) Cena 40 kr., ve vkusné vazbě 80 kr.
- Svazek V. Maloměstské humoresky od Františka Heritesa. Část I. Teta. — Venkovský vzduch. — Popelka. (160 stran.) Cena 50 kr., ve vkusné vazbě 90 kr.
- Svazek VI. Vlny v proudu. Řada básní Elišky Krásnohorské. (160 stran.) Cena 50 kr., ve vkusné vazbě 90 kr.
- Svazek VII. a VIII. Dagmar. Básně Svatopluka Čecha. (288 str.) Cena 90 kr., ve skvostné vazbě zl. 1.30.
- Svazek IX. Feuilletony Jana Liera. (183 str.) Cena 60 kr., ve skv. vazbě 1 zl.
- Svazek X. Hudba v duši. Básně Jaroslava Vrchlického. (168 str.) Cena 50 kr., ve skv. vazbě 90 kr.
- Svazek XI. Milada. Tragedie Václava Vlčka. (Nové zpracování.) (144 str.) Cena 50 kr., ve skv. vazbě 90 kr.
- Svazek XII. Fr. Coppée: Poesie. Přeložil Ladislav Tosař. (175 str.) Cena 50 kr., ve skv. vazbě 90 kr.
- Svazek XIII. Legenda z Erinu. Drama ve 4 jednáních. Napsal Julius Zeyer. (84 str.) Cena 30 kr., ve skv. vazbě 70 kr.
- Svazek XIV. Václav z Michalovic. Básně Svatopluka Čecha. Třetí vydání. (146 str.) Cena 50 kr., ve skv. vazbě 90 kr.
- Svazek XV. Miniatury od Jakuba Arbese. (182 str.) Cena 60 kr., ve skv. vazbě 1 zl.
- Svazek XVI. Ztlášené vlny. Verše Jana Červenky. (98 stran.) Cena 80 kr., ve skv. vazbě 70 kr.
- Svazek XVII. Vyšehrad. Kruh epických básní od Julia Zeyera. (272 stran.) Cena 80 kr., ve skv. vazbě zl. 1.20.
- Svazek XVIII. Maloměstské humoresky od Fr. Heritesa. I. (130 stran.) Cena 44 kr., ve skv. vazbě 84 kr.
- Svazek XIX. Confiteor . . . Básně J. S. Machara. (180 stran.) Cena 94 kr., ve skv. vazbě zl. 1.04.
- Svazek XX. Maryla. Starodávná selanka od Al. Jiráska. (234 str.) Cena 80 kr., ve skv. vazbě zl. 1.20.
- Svazek XXI. Libuřin hněv. Bohatýrská komedie o třech jednáních od Julia Zeyera. (93 str.) Cena 30 kr., ve skv. vazbě 70 kr.
- Svazek XXII. Básnické profily francouzské. Studie větší i menší. Napsal Jaroslav Vrchlický. (214 stran.) Cena 60 kr., ve skvostné vazbě 1 zl.

